

ANVISNINGAR FÖR NARKOTIKATESTER UNDER STUDIETIDEN: BESKRIVNING AV PROVTAGNINGEN SAMT ANVISNINGAR FÖR INSAMLING OCH SÄNDNING AV BLOD- OCH URINPROV

Enheten för rättskemi vid Institutet för hälsa och välfärd (THL) utför ackrediterade narkotika- och läkemedelsanalyser för narkotikatester under studietiden av blod- och urinprov i sitt laboratorium. I fråga om andra undersökningspaket än de som beskrivs i undersökningsremissen (www.thl.fi/paihdeanalyysit) ber vi er att kontakta enheten för rättskemi förväg.

Undersökningsremissen skrivs ut i tre (3) exemplar, varav

- ett lämnas ifyllt hos hälso- och sjukvårdsenheten
- ett lämnas ifyllt hos provtagningslaboratoriet
- ett skickas ifyllt till testlaboratoriet

Beskrivning av provtagningen

- Personen som testas visar provtagaren sin undersökningsremiss.
- Provtagaren kontrollerar personens identitet.
- Om den testade personens identitet styrks av en ledsagare sparas ledsagarens personuppgifter.
- Personen som testas informeras om provtagningsprocessen före provtagningen.
- Endast behöriga personer ska ha tillträde till provtagningslokalerna under insamlingen och förvaringen av proverna.
- Provet tas av en yrkesutbildad person inom hälso- och sjukvården som fått introduktion i uppgiften.
- Provtagaren kompletterar blanketten för undersökningsremissen och ber personen som testas att underteckna den punkt på remissblanketten där den som testas ger sitt samtycke och bekräftar att hen har gett provet, kontrollerat att provet tagits/fördelats i två rör (A+B) och att rören förseglats samt att blanketterna och rören stämmer överens.

Du kan fråga efter provtagningsutrustning och -förpackningar vid enheten för rättskemi.

PROVTAGNINGSANVISNING

Provtagningsförpackningen innehåller till exempel:

- Provkärl med termometer (för insamling av urinprov)
- Två vakuurrör för blodprov (A+B) som innehåller koagulationshämmare (till exempel kalimoxalat) och konserveringsmedel (till exempel natriumfluorid), eller EDTA-rör
- Två provrör för urinprov (A+B)
- Sigill till alla provrör
- Förslutningsbar plastpåse

- Absorptionsduk
- Transportförpackning
- Identifikationsetiketter vid behov

BLODPROV

- Provet tas med en nål för vacuumprovtagning och fylls i 2 x 10 ml provrör (A- och B-rör).
- Provet ska uppgå till minst 4 ml.
- Det är viktigt att de fyllda rören försiktigt vänds upp och ner tillräckligt många gånger (7–8) så att koagulationshämmaren löses upp.
- Blodprovvrören märks med identifikationskoder. Proverna och remissblanketterna ska ha samma identifikationskoder.
- Provrören förseglas individuellt och placeras tillsammans med absorptionsduken i en plastpåse samt packas tillsammans med remissblanketten i en transportförpackning i närvaro av personen som testas, se punkten ”Försegling och sändning av provet”.

URINPROV

- Personen som testas lämnar urinprovet på toaletten eller på annat avskilt område så att individens integritetsskydd garanteras. Provtagaren stannar utanför toaletten tills provet har samlats in. Provtagaren får inte ha direkt ögonkontakt med personen som testas.

Provtagaren ska minimera risken för att provet förfalskas med följande försiktighetsåtgärder:

- Provtagningstoaletten får inte ha tillgång till vatten eller tvål etc.
- Sköljvattnet ska vara färgat.
- Dörren får inte låsas.
- Personen som testas ska lämna ytterkläder, väskor och andra föremål utanför provtagningstoaletten. Dessutom ombeds personen att tömma sina fickor.
- Personen som testas tvättar händerna utan tvål eller dyligt under övervakning av provtagaren före urineringen och torkar händerna.
- Personen som testas övervakas av provtagaren under hela provlämningen så att hen inte kan få tillgång till en vattenpunkt, en doserare för flytande tvål, rengöringsmedel eller andra material med vilka hen kan försöka förfalska provet.
- Personen som testas spolrar toaletten först efter att ha överlämnat provet till provtagaren.

Provlämning:

- Personen som testas väljer ett provtagningskärl där provet ges.
- Provtagaren håller sig i närheten av provtagningstoaletten och är genast beredd att ta emot provet.
- Provtagaren antecknar avvikande beteende på remissblanketten.

Provtagaren gör följande efter att ha tagit emot provet:

- Bedömer urinvolymen i provtagningskärlet och dess tillräcklighet. Det behövs minst 10 ml urin.
- Kontrollerar urintemperaturen. Temperaturmätningen får inte förorena provet.
- Tiden från urinering till temperaturmätning får inte överskrida 4 minuter och temperaturen ska vara 32–38 °C.
- Kontrollerar provets färg och utseende. Alla avvikande observationer antecknas på remissblanketten.
- Kontrollerar provets pH-värde. Provets pH-värde mäts i provresterna i det ursprungliga kärlet först efter att provet har fördelats i ett A-rör och ett B-rör.

Ett nytt prov samlas in:

- Om temperaturen ligger utanför gränsvärdena (32–38 °C).
- Om pH-värdet är under 3 eller över 11.
- Om provvolymen inte är tillräckligt stor.
- Om man av någon annan anledning misstänker att provet är odugligt.

Om personen som testas inte kan åstadkomma ett urinprov:

- Personen ges ett glas vatten med cirka en halv timmes mellanrum (den totala mängden får inte överstiga liter). Vattenmängden antecknas på remissen. Normalt kan urinprov lämnas efter 2–3 timmar.

Försegling och sändning av provet

- Provet fördelas/tas i två rör (A och B) som personen som testas själv har valt.
- När provtagaren håller urinprovet från provtagningskärlet till rören ombeds personen som testas att kontrollera överföringen av provet och förseglingen av rören.
- Syftet med förseglingen är att garantera provets integritet under transporten.

Identifikationskoder:

- Provrör A och B samt remissblanketterna (3 st.) märks med identifikationskoder (oftast identifikationsetiketter).
- Blanketterna och rören kan endast kopplas till personen som testas med hjälp av identifikationskoderna.
- Identifikationskoden garanterar spårbarhet till rätt person och att personens uppgifter inte kan förfalskas. Personen som testas kontrollerar när etiketterna klistras på och bekräftar att koderna på blanketterna och rören är identiska.

Provets integritet:

- Provtagningskärlet och rören ska hela tiden vara synliga både för personen som testas och provtagaren tills proverna är förseglade och märkta med identifikationskoder.
- Personen som testas bekräftar med sin underskrift att förfarandet är ändamålsenligt.

Sändning av provet till testlaboratoriet:

- Provrören A och B placeras tillsammans med absorptionsduken i en plastpåse samt packas tillsammans med remissblanketten i en transportförpackning i närvaro av personen som testas.
- Ett rör (A) används till testet och det andra röret (B) förvaras förseglat i händelse av att personen som testas bestrider ett positivt resultat. Proverna skickas till enheten för rättstoxikologi: Institutet för hälsa och välfärd, enheten för rättskemi, PB 30, 00271 Helsingfors.

TILLÄMPADE METODER

Vid de omfattande screeninganalyserna av narkotika och läkemedelssubstanser (som inkluderar verifieringsanalyser och haltbestämningar) tillämpas kromatografisk-masspektrometriska metoder (UHPLC-MS/MS, UHPLC-QTOF/MS, GC-MS).

FÖRFRÅGNINGAR

Rättskemist Sirpa Mykkänen, tfn 029 524 8343

Servicetelefon, tfn 029 524 8700.

E-post: foramn.efternamn@thl.fi